

VAKIF ŞEHİR ARTUKLU MARDİN

Bölüm 1

Artuklu Medeniyeti'nin Kökeni

Son yıllarda özellikle Mardin üzerinde algı yolu ile hak itasında olanların, Türklerin, Anadolu'ya 1071 yılında geldikleri, kendilerinin bu toprakların ve kültürün gerçek sahibi olduklarını, Türklerin çoban ve medeniyeti kendilerinden öğrendiğini, iddia etmeleri doğru değildir. Doğru olmadığını aşağıda sunacağım, gerçekler ile bu algıları yıkacağım.

1. Herodot

M.Ö. 625 yılında Zile yakınlarında Pers ordusu bir hile ile Saka/İskit ordusunda (Alper Tunga'yı) yenene kadar tüm Anadolu'ya Saka'lar **eğemen idi.** (İfade Doğru)

Saka'lar M.Ö. 5. Yüzyılda altından elbise yaparken, o tarihte ne Rus vardı ne Alman ne de Fransız. Altın ve Gümüşü tel haline getirdikten sonra bunu bir süs veya giyim eşyası haline getirenlerin Türkler olduğu ve diğer topluluklar bu sanatı onlardan öğrendiğini göstermektedir. Altın elbiseli adamın hikâyesi, (Esik Kurganı ve Altın Elbiseli Adam) Esik Kurganı 1969 yılında Kazakistan'ın başkenti Alma-Ata'nın 50 km uzağındaki Esik kasabasında yol açmak ve garaj yapmak için yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır.

Kazak bilim insanı Kemal Akişev başkanlığında devam eden kazılarda, üzeri toprak ile örtülü höyüğün açılması ile M.Ö. 500'lü yıllara ait olduğu düşünülen muhteşem bir mezar ortaya çıkmıştır. Süslü kayalarla örülmüş bu mezar odasının içinin altınlarla dolu olduğu görülmüştür. Ancak bu eşyalar arasında en çok dikkat çeken parça altından yapılmış bir elbise olmuştur. Çizmesinden başlığına kemerinden kılıçlarına kadar her şeyi altından olan bu elbisenin başlığı ok ve tuğlarla süslenmiştir. Alın hizasında koç, geyik ve at kabartmaları vardır. Belindeki

kemerin solunda bir kılıç sağında ise bir hançer asılıdır.

2. Sümerler (yani Orta Asyalı Kengerler)
Turukku'ya, "Türk" Turku Krallığı bir başka örnektir.

3. Anadolu Medeniyet'ini kuranların eski Yunan Medeniyeti olduğu tezi bize yıllardır yutturulmuştu. Anadolu'da günümüzde, Dünya çapında Arkeoloji Profesörleri topraktan çıkardıkları kemiklerin DNA'larıyla o yöredeki köylülerin DNA'larını karşılaştırınca, şok geçiriyorlar, çünkü DNA'ları yüzde 97 uyumlu.

4. Örneğin; antik Burdur Isparta tarihi Ağlasun kazıları.
Burdur ve Isparta'daki SAGALASSOS uygarlığı da Ön-Türk uygarlığı çıktı. (Belçika Leuven Katolik Üniversitesi'nden Prof. Matc Waelkens, Ağlasun kasabasında yaptığı kazılar esnasında ortaya çıkan kemiklerin DNA'sını köylülerle karşılaştırınca şok oldu. Toprak altından çıkan 6-8 bin yıl öncesinin kemikleriyle,

çalıştırdığı işçi-köylülerin DNA'sı yüzde 97 aynı çıktı) yani onlar da Ön-Türklerin bir kolu olan SAGALASSOS çıktı.

5. Diğer bir gerçek; Frigyası da böyle Yazılıtaş'ı da böyle, Urartu'su da böyle Hitit'i de. Eskiden Batılı Arkeologlar buluntuları yasa dışı yollarla, ülkelerine kaçırıp, Anadolu tarihini uyduruk Helen diye bize sunmaları yalanı, bizimkiler de aksini ispat etmeyi başarıyor, bir örnek de Assos; Assos'u kuranlar da Ön-Türklerin bir kolu Lelegler ve Pelasglar çıktı.

6. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Alacahöyük kazılarını yaptırdığında, Kemalist tarih tezi diye küçümseyip kenara atılan "Türk Tarih Tezinin Ana Hatları" kitabını okullardan kaldırtanlar utansın.

7. Anadolu uygarlığını eski Yunan'ın kurduğu tezi algıdan ibaret olduğu, yapılan son çalışmalar, Helenlerin bile 3/4'ü Ön-Türk çıktı.

Ön-Türk Pelasglar ile Kuzey Batı Avrupa topluluğu olan Dorların karışımından Helenlerin oluşmuş olduğu günümüzden başka bir gerçeğidir.

Daha sonra da bu karışıma diğer Ön-Türk halkları Traklar ve Mekadonlar eklenmişti.

8. Göbeklitepe Ön-Türk uygarlığıyla, Turukku krallığı ve yine Urumiye deki Urmu teorisini aziz Türk Milletine anlatacak bilim insanlarının başlıca vazifesi olmalıdır.

KENDİ TARİHİNİ BİLMEYENLERE İTHAF OLUNUR.

—“Bu topraklar size ait. Sizler Anadolu'ya Malazgirtle yerleşmediniz. Çatalhöyük'teki arkeolojik bulgular, sizlerin 10.000 yıldan uzun süredir burada bulunduğunuzu kanıtlamaktadır.” Avusturyalı Erich Feigl

—“This land is yours. You didn't settle in Anatolia after the Battle of Malazgirt. Archeological findings at Catalhöyük prove that you have been here for more than 10,000 years.” Austrian writer Erich Feigl

09. Samuel Noah Kramer (28 Eylül 1897 Kiev-Rusya - 26 Kasım 1990), dünyanın önde gelen Asur bilimcilerinden ve dünya çapında tanınmış Sümer ve Sümer uzmanı Prof. Osman Turan Hoca'nın “Sümerce'deki 950 kelimenin kökeni Türkçedir” tezi bütün dünyaca kabul görmüştür.

10. Hun/Macarlar'dan, Almanlara, İtalyanlardan (Etrüskler, Ön-Türkler'in bir kolu), İspanyol'a, hatta İngiliz ve İskoçlar'a kadar neredeyse tüm batı, tarihini Sakalar'a /İskitler'e bağlama telaşında.

Hemen hepsi köklerini Azerbaycan'ın Gobulistan'ına, Albania'sına, Gabana'sına ve daha kuzeyine bağlamaya başladı... Çünkü biraz geri gidince tarihleri kökleri olmadığını öğrendiler.

11. Antik Yunan tanrılarının bile Mısır'dan çalıntı olduğunu öğrendiler. (Bunu ilk kez Herodot da demişti.)

12. Atatürk gibi gurur duyabileceğiz, tabi Atalar kültürüne

inanan bizim gibi köklü hissiyatı olanlar duyacak. Bundan 6000 yıl önce Tunç çağında, Isparta Yalvaç'ta bulunan bağımsızlığın sembolü BOZKURT, tur. Bu “Tam bağımsızlık benim karakterimdir” diyen Atatürk'ün “Anadolu'da 8000 yıl ve evvelinden beri Türk var” sözünü belgeliyor.

13- Kürt' Öz Türkçedir (Alt metinde açıklaması var)

Haluk Tarcan, Amerikalıların Van'ın Muratlı Kasabası'nda yaptıkları gen araştırmasını gündeme getirdi. “Amerikalılar Van'da insanlardan DNA örneği alıp bir araştırma yaptı. Amaçları Etrüsklerin Türk olmadığını dolayısıyla da Kürtlerin de Türk olmadığını ispatlamaktı. Sonuçta yüzde 97 uyum bulundu ve bu şekilde Kürtlerin de Türk kökeninden geldiği ortaya çıktı. Ayrıca, Kürt 'yönetim müsaadesi' anlamına gelen Öztürk'çe bir sözcüktür” dedi. “Batı bile Türkler'in büyük bir tarihi geçmişe sahip olduğunu biliyor” diye konuşan Tarcan, Orta Asya insanı M.Ö. 80 binlerde insanüstü bir varlığın olduğunu kabul etmiştir. “Nereden geldik? Nereye gidiyoruz? Varlık yokluk meseleleri üzerine düşünmeye başlamışlar. Bu şekilde felsefenin temellerini atmışlardır. Bizim süper entelektüellerimiz buna nasıl karşı çıkacak?” diye sordu.¹

¹ <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/service/amp/anadolu-15-bin-yillik-turk-yurdu-4809h.htm>

14. Türklerin Anadolu topraklarındaki inanışlarının temelleri kutsal kitaplarda aldığı şekli ile, (YAFES'İN OĞLU TÜRK DEĞİL, AŞİNA'NIN OĞLU TÜRK ZÜLKARNEYN DEĞİL OĞUZ KAĞAN) Türkler'in en eski söylencelerinden biri olan Göktürk Mitolojisinde, biz Türk Milleti'ne adını veren ve adı "Türk" olan bir "Ata'dan" bahsedilir. Göktürklerin Aşina boyundan gelen bu Ata, ilk ateşi yakan ve Kögmen Dağları'nda milletini donmaktan kurtaran Atadır. Ve işte "O millet", onu kendine "Baş" seçer ve adına TÜRK der.

Bu söylence, Göktürkler'in 4-5. yüzyıllarda çok büyük bir savaş ve katliamdan kurtulduktan sonra, Göktürk Devletinin kuruluşunu anlatan bir mittir ve Çin yazılı kaynaklarında vardır.

Milletler, din değiştirince kendi atalarını, yeni kabul ettikleri dini atalarının soyuna bağlama gereği duyar.

Türkler Müslüman olduktan sonra Göktürkler'in atası olan Türk'ü, Sami kökenli dinler olan Musevilik ve İslam söylencesindeki Nuh'un torunu, Yafes' in soyuna bağlar. Yahudiler ve araplar aynı ırktan yani Sami Irkından oldukları için mitolojileri de aynıdır. Yahudi mitlerinde yefet, arap mitlerinde yafes olarak adlandırılır.

Oğuz Kağan Destanı olarak bildiğimiz söylencenin İslami dönemde yazılmış versiyonunda da Oğuz Kağan anasına "Müslüman olmazsan sütünü emmeyeceğim" der. Oğuz babasını da öldürür. Destanda geçen "Baba" figürü aslında Oğuz'un Müslüman olmayan atalarını simgeler. Bir anlamda Oğuz Kağan, bir önceki dini figürleri yok eder ve Türk Milletini, yeni din olan İslam'a geçmeye teşvik eder. Oğuz Kağanı arap söylencelerindeki Zülkarneyn'e yamayarak araplaştırmaya ve yahudi söylencelerindeki Togarma'ya yamayarak yahudileştirmeye çalışırlar.

15. Mardin antik kent merkezini kuran Artukluların, şehrin imar ve inşasında kullandıkları tekniklerin kökeni;

a) Dağın eteğinde kurulan Mardin, şehrinin altında örümcek ağı benzeri, suyolları ile çeşmelere, hamamlara ve değişik amaçlarla kullanmaları aşağıdaki derin deneyimin bir sonucudur. Şehrin kuruluşunda kullanılan taşın, şehrin altından

sağlanması ve taşın alındığı alanlarda kademeli havuzlar oluşturarak pis sularını dünyanın ilk biyolojik arıtma sistemini kurmaları, arıtılan suyu bostan ekiminde kullanmaları, yüksek bir medeniyete sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca yağmur hasadı yöntemini kullanan Artuklular döneminin ilerisinde bir sistem oluşturduklarını mahalle çemşemleri, hamamlara verilen sular ve her sivil yapıda bile su kuyusu inşaa etmeleri gibi. Günümüzde yağmur hasadı ve koruma kullanma dengesinin sağlanmasında örnek ve önder kent Artuklu Mardin'e taşıdıkları teknolojinin kökenidir.

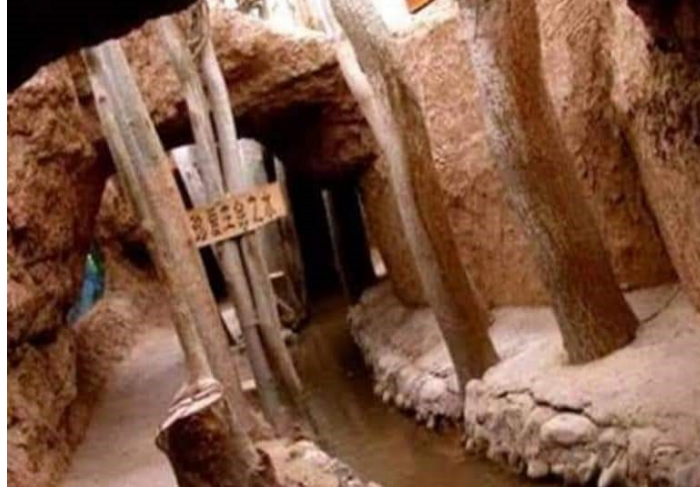
b) Artukluların Türk Ataları, bundan 2500 yıl önce yerin 100 metre altında 60 km su kanalı inşa ederek Tanrı Dağlarının eteklerinden topladıkları suları, tarım yaptıkları Turfan bölgesine getirerek topraktan daha fazla ürün almayı başarmışlardır.

c) Karız Kanalları, Türkistan Turfan bölgesinde yapılmış yeraltı su şebekesi sistemidir. Dünya uygarlık tarihinin en önemli buluntularından biridir. Orta Asya'daki büyük uygarlık birikimini gözler önüne seren Karız Kanalları, Tanrı Dağlarından topladığı suyu 60 km çölün altından geçirerek Turfan'daki yerleşim birimlerine götürüyor. Aralıklarla açılan kuyular yardımıyla tarım alanları sulanıyor.

d) Tanrı Dağları ile Turfan arasındaki bölge çöl olduğundan, suyun aşırı sıcaktan korunması için Karız Su Kanalları yeraltında inşa ediliyor. Bu kanalları yaklaşık 100 metre yerin altında konumlandırmanın amacı, güzergâhın geçtiği çölde +40 derece sıcaklık düşünülerek buharlaşmayı engelleyerek su kaybını önlemektir. Kanalin derinliği 110 metreden başlıyor. Kanallar çölün altından ağ gibi örülmüş. Yer altı su kanallarının toplam boyu 5 bin km. Bu kanal ağında belli aralıklarla kuyular açılmış. Kuyular 90, 80, 70, 60 en son Turfanda 10 metrenin altındadır ve sistem tamamıyla yer çekimi kuvveti ile çalışıyor.

e) Turfan-su-sistemleri, Çinliler bu kanalları ülkelerindeki üç harikadan biri olarak gösteriyorlar. Bu kanallar bundan 2500 yıl önce M.Ö 500 'lerde Uygur Türkleri tarafından yapılmıştır. Atalarımız eğim, açığı, suyun akışının sağlanması,

doğru yolda gidilip gidilmemesi; bunların yapılabilmesi için gerekli bilim ve teknolojiyi burada uygulamışlardır.²

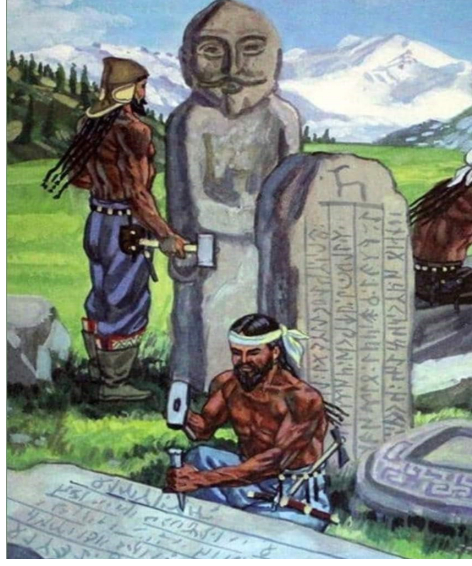

16. Taş İşçiliği, Türkler'e ait taş heykel ve Bitigli Bengütaşların yapımını gösteren bir bezeme. Türkler bu taşlara bitigli taş, taşlara yazı yazanlara ise Bitik(g)çil adını verir. Bengü taş sonsuzluk taşı anlamına gelir. Göktürk devrinde savaşta ölen Alp'larına Tanrı katına gidecekleri düşünülür. Bu nedenle heykellerin ellerinde, içinde hayat suyu içeceği olan kadehler vardır. Günümüzde "Şehadet Şerbeti" düşüncesi ile devam eder. Şehitlik, sadece Türklerle özgü bir kavramdır.³

Türkler taşı oya gibi işleyebilecek, kadar sanatkâr olmalarına rağmen taşa tapmayan tek millettir. Mardin Artuklu eserlerinde bu maharetlerinin en önemli kanıtıdır.

² Halim Küçükali

³ Nuray Bilgili

17. Tarihte Türkmen kadınların kıyafeti ile günümüz Mardin, Artuklu köylerinde kadın giysileri arasındaki benzerlikler.

Türkmen kadınlarının geleneksel kıyafetleri çok renk olup, kendilerine has tarzlarıyla ayırt edilir. Türkmenler 'in geleneksel kıyafetleri halkın manevi ve sosyal yapılarını da yansıtır. Halkın milli değeri olan terbiye unsurlarının da temel taşıdır. Kız çocuklarını küçük yaşlarından itibaren aile ve anneliğe yönelik yetiştirirler. Yetişkin yaşa ulaştıklarında kızları süslemeye başlarlar ve bu dönemde koyu renk kumaş üzerine canlı renklerle işlenmiş nakışlı elbiseler giydirirler. Nakışlardaki canlı renkler baharı simgeler, koyu kumaş ise uyuyan yerin baharda uyanışını yansıtır. Tabiatın canlanmasıyla rengârenk çiçeklerin açışını anımsatan bu tarz elbiseler, genç kızların da bahar mevsimine benzemesini anlatır. Böylece bu dönemin kıyafet tarzı canlanmanın, dirilişin, başlangıcın, gücün ve sağlığın yansımalarını içerir.

İkinci kıyafet tarzı ise orta yaş kadınlarını yansıtır ve sarı renk ağırlıklı olur. Sarı son sonbaharın rengidir. Fakat bu renk

karamsarlığın değil güneşin rengi olup, her tarafı aydınlatan, ısıtan, ışık saçan özelliklere sahiptir. Yere güneşin hakimiyeti; kadının aile içindeki çocuk ve yetişkinler üzerindeki yeri ve etkisi anlatılır. Bu dönemin kıyafetleri ağaç ve yaprak desenli olur ve kök salmış, güçlü aileyi simgeler. Ayrıca uzun yaşam anlamını da taşır.

Üçüncü tarz ise olgun yaşa geçiş, 60 yaş üzeri kadınların giydiği elbiselerdir. Bu yaşın rengi beyazdır. Üzerindeki desenler çöldeki seyrek ağaçların benzeridir. Yaş geçtikçe boş alanların artması, bu dönemdeki kadınların görüş genişliği, aydın zekâsı ve olgunluklarıyla bağdaştırılır. Hayatın genişliği; yeni nesillere yer açma ve imkânlar sağlamaktır.

Türkmen kadınlarının geleneksel kıyafetlerinin anlamının temelinde kök salma ve büyüme, ağaç gibi budaklanıp dallanmak yatmaktadır. Tabii ki bu da annelik ve ailedir. Türkmen kadını önce anne ve ailenin yapı taşıdır. Türkmen halkının nesillerinin çoğalmasındaki başkahramanıdır. Bu nedenle de Türkmenler 'de kadın ağaca benzetilir ve ağırlıklı olarak ağaç desenli kıyafetler tercih edilir.

Erkekler ise güzel hayvan ve kuş desenli kıyafetler giyerler. Örneğin; uçan turna deseni, onların dileklerini belirtir "uçan kuş kadar özgür olmak" anlamına gelir. Burada Türkmen erkeğinin özgür ruhu; güç, güven ve bağımsızlıkları ile bütünleştiği görülür...

18. UĞRUNA NİCE BİLİM İNSANININ ÖLDÜRÜLDÜĞÜ KİTAP: DİVÂN-Ü LÜGAT-İT TÜRK

Türk dünyasının bilinen en eski Türkçe sözlüğünün Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmış olan Divân-ü Lügat-it Türk olduğunu bilir.

Bu eser iki amaçla yazılmıştır:

- Araplara Türkçeyi öğretmek
- Türkçenin Arapçadan daha üstün bir dil olduğunu kanıtlamak.

Ancak yine bu eserle ilgili olarak bilmediklerimiz bildiklerimizden çok daha fazladır. Meselâ pek çoğumuz bu eserin ilk yazıldığı günden bugüne kadar bilinen tanınan bir eser olduğunu zanneder. Oysa değil. Türk Dünyası bu eserin varlığından haberdardır; ancak esere, 1914 yılına kadar herhangi bir yerde rastlamak mümkün olmamıştır.

Yani bizler Türk Dünyası olarak 1914'e kadar Kaşgarlı Mahmut'un Divân-ü Lügat-it Türk adlı bir lügat (sözlük) yazdığını biliyorduk; ama bu tarihe kadar bu eseri eline alıp okumuş "Ben bu kitabı falanca yerde gördüm" demiş bir Allah'ın kulu yoktu.

1914 yılına kadar böyle bir kitap ortada yok idiyse bizler böyle bir kitabın varlığından nasıl haberdardık?

Bu kitabın varlığından başka kitaplar sayesinde haberdardık.

Meselâ Divân-ü Lügat-it-Türk'ten ilk söz eden Antepli Aynî diye de tanınan Bedreddin Mahmud'dur. "İkdü'l-Cuman fi Tarih-i Ehli'z-Zaman" adlı eserinin birinci cildinde Kaşgarlı Mahmud'un eserinden yararlandığı görülmektedir. Daha sonra Kâtip Çelebi ünlü eseri Keşf-üz-Zünun'da Divan-ü Lügat-it Türk'ü anmıştır.

Türk Dünyasının çok merak ettiği bu kitap ortalarda yoktur!

Daha doğrusu aslında bir insanın evindeki kitaplıkta bulunan kitaplar arasındadır. Bu kişi de zamanın eski maliye nazırlarından Nazif Bey'dir.

Nazif Bey kitabın değerli bir kitap olduğunun farkındadır ama ne kadar değerli olduğunun farkında değildir. O sebeple kitabı ölmeden önce yakını olan bir kadına hediye eder ve ona der ki: "Bu kıymetli bir kitaptır. Başın sıkışınca bunu satabilirsin. Ama 30 liradan aşağıya satma."

Bir zaman sonra kadın paraya sıkışır ve kitabı alıp Beyazıt'taki Sahaflar çarşısına götürerek Burhan adlı bir sahafa bırakır ve "Bunu benim için sat. Sen kaç satarsan sat bana 30 Lira ver yeter" der.

Aradan biraz daha zaman geçer.

1914 yılının başlarında Türk Kütüphaneciliğinin babası Ali Emiri Efendi her zaman olduğu gibi sahafları dolaşmaktadır "Yeni bir kitap düştü mü?" diye. Burhan Bey'in dükkânında Divân-ü Lügat-it Türk'ü görünce heyecan ve mutluluktan adeta kalbi duracak gibi olur ve uzatmayalım efendim 30 lira kitap için 3 lira da Sahaf Burhan Efendiye komisyon ücreti olarak toplam 33 liraya kitabı alır.

Daha sonra Ali Emiri yeni edindiği bu kitabı sağda solda anlatmaya başlar:

“Bu kitap değil, Türkistan lkesidir...”

Türkistan değil, bütün cihandır.

Türklük, Türk dili bu kitap sayesinde başka bir parlaklık kazanacak. Arap dilinde Sibeveyh’in kitabı ne ise bu da Türk dilinde onun kardeşidir. Türk dilinde şimdiye kadar bunun gibi bir kitap yazılmamıştır.

Bu kitaba hakiki kıymet verilmek lazım gelse cihanın hazineleri kfi gelmez...

Bu kitapla Hz. Yusuf arasında bir benzerlik vardır.

Yusuf’u arkadaşları birkaç akçeye sattılar; fakat sonra Mısır’da ağırlığınca cevahire satıldı. Bu kitabı da Burhan bana 33 liraya sattı. Fakat ben bunu birkaç misli ağırlığında elmaslara, zmrtlere vermem...”

Haber kısa sürede önce İstanbul’da sonra tüm Osmanlı ülkesinde ve nihayet Türk topluluklarında duyulur ve büyük heyecana sebep olur.

Asırlardır bilinen ama kimsenin görmediği Divân- Lgat-it Türk nihayet bulunmuştur.

Ziya Gökalp bařta olmak üzere pek çok Türkçü bu kitabı görmek ister lakin Ali Emiri Efendi hiç kimseye göstermez.

Yine de eninde sonunda birilerine göstermek zorundadır zira kitap oldukça dağınlıktır. Acaba elindeki kitap Divân- Lgat-it Türk’n tamamı mıdır yoksa eksik bir kitap mıdır? Bu sorunun cevabını verebilecek tek kişi Kilisli Muallim Rıfat Efendi’dir.

Kilisli Muallim Rıfat Efendi kitap üzerinde tam iki ay çalışır.

Formaları düzenler. Sayfalara numara koyar ve müjdeyi verir:

“Bu kitap noksansızdır.”

Derken efendim olay meşhur Talat Paşa'nın da kulağına gitmiştir ve Talat Paşa bu eserin yok olmaması için bastırılmasını teklif eder. Sonuç olarak I. Dünya Savaşı yıllarında Divân-ü Lügat-it Türk, Ali Emiri Efendi'nin isteği üzerine Kilisli Muallim Rifat'ın editörlüğü ile bastırılır.

(Kaşgarlı Mahmud'un Divân-ü Lügat-it Türk'ü 25 Ocak 1072 günü yazmaya başladığı, 10 Şubat 1074 günü tamamladığı tespit edilmiştir. Bu hesapça kitap ilk yazılıp tamamlandığı tarihten 840 sene sonra basılmıştır...)

Peki, bitti mi hikâye? Hayır!

Dahası var...

Türk Dünyasının şaheseri olan Divân-ü Lügat-it Türk tabii olarak diğer Türk Dünyasında da sevinç ve heyecana yol açtı ve Türkiye dışındaki Türk ülkelerinde de bu kitabın yayınlanması için kollar sıvandı; ancak ne yazık ki her kim bu işe el attıysa maalesef katledildi.

Evet!

Türk Dünyasında ilk tercüme girişimi Azerbaycan'da oldu. Sovyet Bilimler Akademisi'nin Azerbaycan Şubesi, bu iş için Halid Said Hocayev'i görevlendirdi.

Hocayev, 1935-37 yıllarında bu görevi tamamladı; fakat Hocayev ve yardımcılarının başarısının mükâfatı ölüm oldu...

1937 yılında bu kez meşhur Uygur Şairi ve eğitimcisi Şair Muhammed Ali, Divân-ü Lügat-it Türk'ü Uygurcaya tercüme ettiği için katledildi ve bütün çalışmaları yakıldı.

Bir diğer Uygur bilim insanı Kutluk Şevki, hac yolculuğu sırasında uğradığı İstanbul'dan Kilisli baskısını alarak ülkesine götürmüştü.

Bilim dünyasına hizmet için giriştiği bu çaba maalesef sonu oldu.

Uygurlar, 1944 yılında Şarki Türkistan Devleti'ni kurduklarında, ilk iş olarak Divân-ü Lügat-it Türk'ün tercümesi işine giriştiler. Bu iş için meşhur âlim İsmail Damollam görevlendirildi.

Birinci cildin tercümesi tamamlanmıştı ki, Rusya ile Çin

anlaşarak Şarki Türkistan Devleti ortadan kaldırdılar ve İsmail Damollam öldürüldü.

Şarki Türkistan'ın Kızıl Çin tarafından işgal edilmesinden sonra Uygur bölgesinde Sincan Özerk Yönetimi kuruldu.

Kaşgar bölgesinin Valisi Seyfullah Seyfullin, maddî kaynak da ayrılarak tanınmış şair ve tarihçi Ahmed Ziya'yı, Dîvân-ü Lügat-it Türk'ün tercümesi için resmen görevlendirdi.

1952-54 yılları arasında Divanın tercümesi tamamlandı ve Pekin'e basılması için gönderildi. Baskının giderleri de kaşgar valiliği bütçesinden ayrılmıştı; ancak Pekin "karşı devrimcilik ve milliyetçilik" suçlamaları ile Ahmet Ziya'yı yirmi yıl ağır hapse mahkûm etti ve Ahmet Ziya cezaevinde işkence altında can verdi, divanın bütün tercümeleri de yakıldı.

Yılmayan Uygurların bir başka girişimi, 1960-63 yıllarında, Çin İlimler Akademisi Sincan Bölümü Müdür Yardımcısı Molla Musa Sayrani tarafından hayata geçirildi. Fakat hem Sayrani ve yardımcıları öldürüldü. Ayrıca tercümenin metinleri de yakıldı.

Uygurların Divan'a merakı bütün bu olanlara rağmen azalmamakta aksine artmaktaydı. Halkın ve aydınların yoğun isteği ile Dîvân-ü Lügat-it Türk, İbrahim Muti'nin yönetiminde 12 kişilik komisyon tarafından tercüme edildi.

Bu tercüme ile Divan, 1981-84 yıllarında Urimçi'de 3 cilt halinde ve 10 bin nüsha basıldı.

Divân-ü Lügat-it Türk, Kazakistan ve Azerbaycan'da ise SSCB'nin yıkılışından sonra yayınlanabildi.⁴

Türklerin Anadolu'da kurdukları ilk şehir Artuklu-Mardin'de konuşulan mahalli lisan olan Mardin'ce (Arapça) Türklerin Araplara dillerini öğretmek için yapmış oldukları çalışmalar ters tepmiş ve yarısından çoğu Türkçe olan Mardin'ce (Arapça) yaygın konuşma dili olması coğrafya kaderdir sözünün en önemli kanıtı olsa gerek.

⁴ Ahmet Köse

Mardin’de tarihte hüküm sürmüş milletlerin tarihleri ve sürelerini gösteren tablo yukarıda belirttiğimiz hususların en büyük kanıtıdır.

Mardin M.S. 442 yılında büyük bir veba salgını sonucu yüz yıl 542 yılına kadar insanların yaşamadığı bir coğrafyadır.

Mardin Sasani Hükümdarı II. Hüsrev tarafından hiçbir güç kullanılmadan 800 metre uzunluğunda 150 metre eninde olan dar alandaki kalede askeri garnizon olarak kenti alarak iskana açılmıştır.

Mardin üzerinde tarihi haklar iddia eden tüm etnik gurupların iddiaları gerçekçi değildir.

Tarih	Hakimiyet Süresi	Devlet	Kimliği
542-588	46 Yıl	Sasaniler	İran (Fars)
588-640	52 Yıl	Persler	İran (Fars)
640-656	16 Yıl	Hazreti Ömer dönemi Fetih İYAZ BİNGANEM (Beni Rabia Kabilesi)	Arap Müslüman
656-696	40 Yıl	Emeviler (Beni Rabia) Kabilesi	Arap Müslüman
696	1 Yıl	Mardin Doğu Roma Dönemi Roma İmparatoru II. Justinianos Büyük Katliamlar Yapararak Arapları Kılıçtan Geçirir.	Roma
696- M.S 750	54 Yıl	Emeviler Döneminde Mardin Arap Halife Abdülmelik’in orduları Hristiyanları kılıçtan geçirerek hâkimiyetlerine son vermiştir.	Arap Müslüman
750-885	135 Yıl	Mardin Abbasiler Dönemi	Arap-Türk Abasi Ordusunun

			önemli bir bölümü Türk.
885-965	80 Yıl	Mardin Hamdaniler Dönemi	Abasi Emiri eskiden Hıristiyan olan Beni Taglib aşireti
M.S. 965-988	23 Yıl	Mardin Bizans Dönemi	Nikeforos Fokas Roma Emrinde Ermeni
988-1071	83 Yıl	Mardin Mervânîler Dönemi Arap Hanedanıdır. Mervânîlerin kurucusu Ebu Abdullah el-Hüseyin bin Düstek el-Baz dır.	Müslüman Arap
1071-1105	24 Yıl	Selçuklular adına Mervaniler	Türk Müslüman Türk İskânı Hız kazandı.
1105-1409	305 Yıl	Artuklular	Türk Müslüman
1409-1432	23 Yıl	Kara Koyunlular	Türk Müslüman Şii Meshebine Meyilli
1432-1508	76 Yıl	Mardin de Ak Koyunlular	Türk Müslüman Şii Meshebi
1508-1514	6 Yıl	Safavi	Türk Müslüman Şii Meshebi
1514-1923	409 Yıl	Osmanlı	Türk Müslüman Sünni
1923-Dünya Durdukça		Türkiye Cumhuriyeti Devleti	Türk Müslüman Laik

Mardin'de Türk varlığını yok sayanlara önemli şahsiyetlerden öğrenecekleri çok şey var.

TÜRKLERLE İLGİLİ 10 SÖZ

1. Eğer bir Türk devleti olmasaydı mutlaka yaratmak gerekirdi.
-Adolphe Thiers
2. Bana Türk'ler den Kurulu bir ordu verin dünyayı rehin alayım.
-Napolyon Bonaparte
3. Türkler doğunun en temiz, en dürüst, en namuslu milletidir.
-Pierre Loti
4. Dünyada iki bilinmeyen vardır. Biri kutuplar, diğeri Türkler
-Fransız Tarihçi Albert Sorel
5. Türkler, devlet yıkmakta ve devlet kurmakta birinci sınıf üstatlardır.
-Avusturyalı Tarih. Dipl. Joseph von Hammer-Purgstall
6. Eğer kendilerini tanımış olsaydınız, Türklere hayran olurduunuz.
- İngiliz Diplomat, Yazar, Asker Sir Mark Sykes
7. Kılıcı eşsiz bir maharetle kullanan Türkler, mağlup ettiği insanların yarasını sarmakta da bir o kadar ustadır.
- İngiliz Yazar Lord Byron (George Gordon Byron)
8. Savaşın zevkini almak isteyen herkes Türklerle savaşmalıdır.
- İngiliz Tümgeneral Sir Charles Vere Ferrers Townshend
9. Türkler, kendi cenaze merasimi için hazırlanan tabutlarını, sahiplerinin başlarına geçirdiler!

Mohandas Karamçand Gandhi (1922, Türk Kurtuluş Savaşı'nın Türklerin zaferiyle bitmesi üzerine.)

10. Türkler öyle bir millettir ki, eğer saldırırsak tamamını yok etmemiz gerekir. Yoksa bir tane bile hayatta bırakırsak, yeni bir devlet kurar ve intikamını alır.

- Hitler

SONSÖZ MARDİN, TARİH ÖNCESİ TÜRK'TÜ, BUGÜN DE
TÜRK'TÜR VE SONSUZA KADAR TÜRK KALACAKTIR.

